

A Csodavár

A Csodavár (Cetățile Ponorului) a Bihar-hegység, de egész Közép-Európa leglátványosabb karsztlabirintusa, mely a Mezozoikumban lerakódott Jura-kori Stramberg típusú mészkövekben alakult ki. A területen található Alsó-Kréta organogén mészkövek is. Pádissal, a Galbina szurdokvölgyével együtt a Csodavár olyan természeti komplexumot alkot, melyhez hasonló kevés van Európában. Itt, a szakirodalomból ismert csaknem minden felszíni és mélységi karsztjelenség és karsztforma megtalálható: töbörök (dolinák), uvalák, szurdokvölgyek, sziklatornyok, száraz völgyek, földalatti patakok, vízkitörések (Izbuc-ok), zsombolyok, barlangok, kürtők, jeges barlangok, kőüstök.

A Csodavár rettentő víznyelő barlangnyílása a legnagyobb Erdélyben: magassága 70 m, szélessége 30 m, s a körülötte őrt álló függőleges sziklafalak magassága 120 m. A gigantikus nyílás felett kb. 60 m-es sziklafal alkotja a homlokzatot. A barlangkapun – a portálén – behatolva az Előcsarnokba jutunk. Itt balra kis oldaljárat (Függőköves barlang) van, melynek bal ágából erős földalatti vízfolyás ered, amelyik bővizű földalatti patakként rohan az „Alvilágba”. Ha a Vár-patakban nincs is víz, akkor a barlang főleg innen kapja a vizet. Különben a járatban több helyen van karsztvíz-előtörés, mert a vizek a zárt katlan minden irányából a Csodavár felé tartanak. Érdekes sziklavilág ez a Bihar-hegység szívében, melyet sokan keresnek fel a nyári időszakban.

A Csodavár megközelítése a legkönnyebb a Pádisi-karsztfennsíkról. Az idejutás módja Bánffyhunyadtól megtalálható a Szamos-bazár c. szócikkben.

A Pádisi-karsztfennsíkról beereszkedünk a Ponor-rétre, amely egy tökéletes uvala. Itt megtekinthetjük felmenve a patak mellett a vízkitörést, melyet a nép itt izbuc-nak nevez (Izbucul Ponorului). Visszajöve a patak mellett, nemsokára láthatjuk, hogy a patak vize hogyan nyelődik el a Ponor-rét tálszerű medencéjének tavában. Itt aktív víznyelő dolinák működnek. Hóolvadás idején, ha nagy a vízmennyiség, a vízfölösleg a Vranica (Vranița) sziklakapun át a Vár-patakába ömlik.

A Ponor-rétről délnyugati irányba haladva érünk el a Csodavárhoz. A Csodavár és közvetlen környéke a következő részekből áll:

– Az 1. sz. dolinából, melybe ömlik a Vár-pataka, és itt nyílik a Csodavár már leírt barlangkapuja. Itt meggyőződhetünk arról, hogy ez egy víznyelő barlang, mely óriási sziklatömbök között nyeli el a Vár-patak vizét.

– A 2. sz. dolinából, melyet még neveznek Belső-várudvarnak is; ez feneketlen, így az ún. Nagy Ablakon fény ömlik be a barlangba.

– A 3. sz. dolinából, melyet neveznek még Külső-várudvarnak; ez 120 m átmérőjű. Ide a barlangból egy kőfolyáson keresztül jöhetünk ki. A dolinából a dolina körüli felső ösvényre a Tulogdy-gádon juthatunk fel.

Ha van megfelelő felszerelésünk (gumicsizma, barlangász-ruházat, világítóeszköz) a gigantikus barlangkapu alatt beereszkedhetünk a barlang előcsarnokába. Itt kezdődik az „Alvilág”. Czárán Gyula annak idején létrákat, hidakat épített a mederbe, hogy könnyebb legyen a lejutás. Ezeket az idő és az árvizek tönkretették. A barlang első szakasza a K. Nagy Sándor-járat. Ezen lefelé haladva valódi túlvilági élményben lesz részünk. A földalatti patak a mederbe esett sziklatömböket kerüli ki, a csobogást a falak visszhangozzák. Fentről sejtelmes fény szűrődik be a Nagy Ablakon át. Hatalmas méretek: a járat

szélessége 15–20 m, magassága 30–40 m. A Nagy Ablaknál a barlangjárat szinte hajtúszerűen megváltozik, itt érünk be a Czárán Gyula-járatba. 400 méteres barlangi gyaloglás után egy kőfolyáson át (Fischer A. kőfolyása) kijöhetünk a Külső-várudvarra. A földalatti patak jobbra kanyarodva tovább folytatja útját (Szádeczky-járat). Itt megfelelő barlangi felszereléssel még megtehetünk 200 m-t. Ezután 14 tó következik, zúgó vízesésekkel, szifonokkal, s a patak végül a Galbina vízkeletnél (Izbucul Galbinei) tör a felszínre csaknem 2 km-es földalatti útja után. Ezt a barlangjáratot nemzetközi (francia–román) kutatócsoport tárta és térképezte fel 1978-ban. Természetjáróknak ez a szakasz nem járható és életveszélyes!

A várudvarokat a peremen körbe lehet járni, és meg lehet csodálni az alattunk kibontakozó részleteket. A szakirodalom a következő kilátókat ajánlja a természetjáróknak: Hanzéros-kilátó, Ruzitska-kilátó (1100 m), Belvedere-kilátó (1110 m), vele szemben a Cholnoky-kilátó (1110 m) és a Papp-kilátó.

Már az eddigiekből is kitűnik, hogy a Csodavár és környékének meglátogatása jó fizikai erőnlétet és kifogástalan felszerelést igényel a látogatóktól, mivel kőfolyásokon, barlangi és felszíni patakokon, sziklás ösvényeken, szakadékos helyeken kell haladni, és többszáz méteres szintkülönbségeket kell legyőzni.

Mint turisztörténeti tény említjük meg, hogy a Csodavárat Toblás Miklós erdőmérnök fedezte fel 1887-ben, miközben földmérő munkát végzett a Bihar-hegység e területén. 1888-ban K. Nagy Sándor *Biharország* c. munkájában már röviden leírta a Csodavárat. Czárán Gyula csak 1892-ben a *Nagyvárad* c. lapban ismertette a területet *Leviathanopolis* cím alatt. Ő tervezte meg és készítette el saját költségén a bejáró körutakat, és szerelte fel turista létesítményekkel: létrákkal, kilátó tornyokkal, hidakkal, pihenőhelyekkel. Leírása a Csodavárról

csak halála után jelent meg az *Erdély*-ben, az Erdélyi Kárpát-Egyesület közlönyében.

Mivel a Csodavár és környéke a Bihar-hegység gyöngyszeme, több figyelmet érdemelne. A 462 hektáros védett területet ki kellene bővíteni, és a védelmet európai szintre kellene emelni.

